

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
EESTI KEELE VÕÕRKEELENA OSAKOND

Ayax Rolando Solís Solís

NÄILISED TÜÜPILISED COSTA RICA JA EESTI NÄHTUSED
JA SELLE OSA RAHVUSLIKUS IDENTITEEDIS

Bakalaureusetöö

Bakalaureusetöö juhendaja: Madis Arukask

Tartu 2016

SISUKORD

Sissejuhatus-----	4
1. Eesti ja Costa Rica sarnasused-----	6
2. Uuringutulemused: Costa Ricale tüüpilised asjad-----	8
2.1. El Punto Guanacasteco -----	8
2.2. Dekoreeritud härjavankrid-----	8
2.3. Kiviskerad-----	8
2.4. Chifrijo-----	9
2.5. Chorreadad-----	9
2.6. Tortillad de queso-----	10
2.7. Puuviljasalat tarretise ja jäätisega-----	10
2.8. Granizadod pulbripiima ja jäätisega-----	10
2.9. Järeldus: Mis on Costa Ricale tüüpiline?-----	10
3. Tulemused uurimusest Eestile tüüpilistest asjadest-----	12
3.1. Regilaul-----	12
3.2. Kama-----	12
3.3. Rehielamud-----	12
3.4. Naisekandmine-----	12
3.5. Lohukivid/ohvrikivid-----	13
3.6. Lauluväljakud-----	13

3.7. Kiiking-----	14
3.8. Laulupeod-----	14
3.9. Mulgipuder-----	15
3.10. Nõgesesupp-----	16
3.11. Naadisupp-----	16
3.12. Kaerakile-----	16
3.13. Eetrijoomine-----	16
3.14. Piimasupp-----	17
3.15. Järeldus: mis on tüüpiliselt eestipärane?-----	17
4. Costa Rica ja Eesti identiteedi kujunemise teooria järgne analüüs ----	19
Kokkuvõte-----	24
Kasutatud kirjandust -----	26
Perceived typical Costa Rican and Estonian phenomena and their relation to the formation of a national identity: a Summary -----	31

SISSEJUHATUS

Selle töö autor sai kümme aastat tagasi rahvusvahelisest seminarest osaledes ülesandeks uurida Costa Rica tüüpiliste toitude kohta ja avastas, et paljud neist on olemas ka teistes maades, ehkki väiksete erinevustega. Seda oli segadusse ajav avastada, samuti seda, et ma polnud seda kelleltki varem kuulnud. Tõstatus küsimus autoriõiguse ja autorsuse kohta ja pani imestama, kas teadmatus ühisest pärandist ja kultuurielementidest oli maha surutud teadmatult või osa kodanikest tahtlikult ignoreeris naaberkultuuride traditsioone.

Pärast seda alustasin uuringuid tüüpilistest asjadest muudes valdkondades. Uuringu tulemuseks olid järgnev nimekiri: üks tants (*El Punto Guanacasteco*), härjavankrite kaunistamise praktika, unikaalsed kivisfäärid, *chifrijo* (seanahkadega oad lisanditega), *chorreadas* (suhkrumaisist pannkoogid), tortillasid *de queso* (spetsiaalsed paksud tortillad, mis sisaldavad suures koguses juustu), puuviljasalat kombineeritud tarretise ja jäätisega, *granizado*'d (hakitud jää magusa siirupiga) jäätise ja piimapulbriga.

Hiljem, olles avastanud kolmevärtelise süsteemi eesti keeles ja kolinud Eestisse õppima eesti keelt ja teisi Euroopa keeli, tegin viis aastat empiirilist uurimistööd sellest, mida võib pidada tüüpiliseks ja unikaalseks Eestis. Tüüpiline selles töös tähendab midagi, mida peetakse omapäraseks Eestile, isegi kui see oli hiljem kopeeritud ja jäljendatakse teistes maailma osades. Valikus oli need asjad, mis konkreetselt mulle Costa Ricast tulnuna silma paistasid, olles unikaalsed costaricalase vaatepunktist.

Toitude ja jookide puhul ei ole olemas head dokumentatsiooni või autoriõigust selle kohta, millises riigis algas konkreetset retsepti kasutamine. Leidub asju, mis on levinud mujalgi kui Eestis, sel juhul pole nende spetsiifiline seotus Eestiga seostatav.

Enne Eestisse tulemist elasin Venemaal, kuid eesti kultuur ja tüüpilised objektid ei olnud mulle siis tuttavad. Tänu sõitudele Läti, Soome ja Rootsi ja tihele suhtlusele sealelavate inimestega, õppisin mõistma, millist toite ja jooke ning traditsioone Eesti nende riikidega jagab ja seetõttu ei hõlma siinne nimekiri neid.

Reisides palju eestlastega riigi piires kohtasin teatud asju, mida ma ei olnud kunagi näinud ega kuulnud kusagil mujal maailmas: regilaulu, kama, rehielamuid, naisekandmist, lohu-/ ohvrikive, laulupeoväljakuid, kiikingut, laulupidusid, kaerakilet, nõgesesuppi, naadisuppi, piimasuppi, eetrijoomist ja mulgiputru. Laulupidude puhul olin teadlik, et nad on

olemas ka mujal, kuid tahtsin aru saada sellest, kas nad tekkisid nähtusena esimesena just Eestis.

Seitsmest toiduainest ja joogist on kama ja mulgipuder üsna levinud Eestis ja neid ei olnud siin raske leida. Eesti kodudes avastasin piimasupi ja eetri (Setumaal) ja eestlaste poolt kuulsin kaerakilest, nõgesesupist ja naadisupist. Regilaulu avastasin läbi regilaulutubade Tartus (Eesti kultuuripealinnas), tänu sellele et sain tuttavaks korraldajaga keda kohtasin ühel rahvatantsuüritusel. Rehielamud avastasin tänu suhtlemisele soome-ugri folklooristika eksperdiga. Naisekandmise avastasin läbi vestluste eestlastega. Ohvriid/lohukiidid avastasin kohtumisel arheoloogiga. Üldlaulupeoväljakud maastikul avastasin reisimisel. Lõpuks avastasin ka autor kiikingu kohtudes ühe selle peamise korraldaja ja juhiga. Laulupeo avastasin, kui tulin Eestisse aastal 2011. aastal, seda oli soovitanud tuttav eestlane.

Käesoleva uuringu eesmärgiks on analüüsida originaalsena tajutavaid tüüpilisi eesti nähtusi ja nende omapära ning tõmmata paralleele sarnase uuringu tulemustega Costa Ricale tüüpilistest kultuurinähtustest, samuti analüüsida suhet Eesti ja Costa Rica identiteedi kujunemisel praeguste uuringute, teoreetiliste seisukohtade ja endise Eesti identiteedi analüüsi abiga. Hüpoteesiks on, et Eesti ja Costa Rica vahel oleks küll palju paralleele identiteedi vormistamise protsessis, ning et näilistel tüüpilistel nähtustel on sarnane osa identiteedis. Sarnasused nende kahe maa vahel selgitatakse, et õigustada nende kahe maa juhtude sarnasust. Laulupidude traditsioonist rõhutatakse eriti sellepärast et see oli võtmeks rahvustunde säilitamiseks Nõukogude Liidu ajal mis viis ka laulva revolutsioonini.

1. Eesti ja Costa Rica sarnasused.

Mu kodumaal ja Eestil on mitmeid sarnasusi.

- Esiteks on nad mõlemad väiksed riigid, suuruselt peaaegu identsed, ning kuuluvad oma territooriumi poolest 50 protsendi väiksemate riikide hulka maailmas.
- Mõlemad riigid on ka arengu poolest tipus enda piirkonnas (vastavalt inimarengu indeksile). Costa Rica on traditsiooniliselt keeldunud koostööst ja sidemete loomisest oma naabritega, eelistades suhteid Ameerika Ühendriikide ja Euroopaga (see riik on nn Kesk-Ameerika Šveits), nii nagu Eesti on traditsiooniliselt eelistanud suhteid Põhjamaade ja Läänemaailmaga.
- Costa Rica ja Eesti on inimeste poolt asustatud umbes samal ajaloo perioodil. Costa Rica asustati Geographia'i järgi (2016) 10 000 eKr, ja nii ka Estonica järgi (2016) Eesti.
- Mõlemad riigid alustasid iseseisvudes suhteliselt vaestena ja puudulike vahenditega, ning on aja jooksul üles ehitanud tehnoloogilise tootmise, põllumajanduse ja teenindussektori.
- Mõlemad riigid jagavad märgatavaid ühisjooni oma otseste naabritega nii ajaloo, kulinaaria kui ka religiooni osas, ja mõnel juhul isegi okupatsiooniajaloo suhtes.
- Costa Rica ja Eesti on võrreldes naaberriikidega etniliselt suhteliselt homogeensed. Põliseestlased on reeglina valgenahalised ja ka kohalikud kostariikalased on CIA järgi (2016) valdavalt valged (83.6%), samuti on mõlemas riigis väikesed vähemused (Costa Ricas mustanahalised ja indiaanlased) ja mõlemad riigid on kristlikud.
- Costa Rica ja Eesti on mõlemad väga kõrge kirjaoskuse tasemega ja tugeva hoolekandesüsteemiga, mida toetavad kõrged maksud. Costa Rica puhul teeb armee puudumine võimalikuks tunduvalt suuremad investeeringud haridusse ja tervishoidu.
- Mõlemas riigis on küllaltki suur osa elanikest välismaise päritoluga. Costa Ricas elab L. Ariase järgi (2004) 9% Nicaragua päritoluga inimesi, Eestis on CIA järgi (2016) üle 24.8% venelasi.
- Costa Rica ja Eesti on mõlemad pidanud korduvalt sõdima iseseisvuse säilitamise eest. Costa Rica on Kahleri järgi (2015) võidelnud USA, Prantsusmaa ja Saksamaa sissetungi vastu, Eesti sõdis Eesti Entsüklopeedia järgi (2003) umbes 55 aastat, enne kui Eesti

Entsüklopeedia järgi (2002) vallutati lõplikult Saaremaal Liivi ordu ristsõdijate poolt aastal 1262.

- Nad jagavad rahulikku mittekallaletungipoliitikat ega ole kunagi üritanud vallutada teisi riike.

-Nad sõltuvad mõlemad sõjalisest kaitsest (Eestis NATO-st ja Costa Rica samuti teistest riikidest).

-Neil on mõlemal agressiivne naaberriik, kes on rünnanud või ähvardanud seda teha erinevatel ajalooperioodidel.

2. Uuringutulemused: Costa Ricale tüüpilised asjad

2.1: EL PUNTO GUANACASTECO

"Dominikaani tants kujunes välja, mis levis seejärel Kuubale, Costa Ricasse ja Panamasse. Costa Rical on selle tantsustiili maksimaalne väljendus *El Punto Guanacastecos*, mis on omamoodi rahvustants. Tantsu nimetatakse ka "lahtiseks tantsuks" – paar tantsib lahti. Tavaliselt ei ole tantsul laulusõnu, tantsitakse *bomba-de* ("pommid") saatel, mis on teatud salmitüüp, mida esitatakse hetkel, kui muusika katkestatakse, ja on Hispaania *payadori* Costa Rica versioon." (Meléndez)

2.2: KAUNISTATUD HÄRJAVANKRID

"XIX sajandil, mil üle kogu riigi laiusid ulatuslikud kohviistandused, oli vaja sõidukit, mis pääseks läbi mudastest kohtadest, liivarandadest, kivistest mägedest ja sügavatest väikestest jõgedest. Siis loodigi see lihtne ja tugev puidust vanker. Pärast Teist maailmasõda muutusid härjavankrid ebavajalikuks uute transpordivahendite tõttu, asendudes rongide, traktorite ja veoautodega. Neid on kasutatud sellest ajast alates rohkem dekoratiivsete veokitena. Härjavankrite kuldaeg langes ajavahemikku 1850-1935. Härjavankrid ei olnud kasutusel mitte ainult Costa Ricas, vaid kogu Kesk-Ameerikas. Kuid Costa Rica härjavanker on unikaalne, olles ainsana kaunistatud originaalsel viisil värviliste mustrite ja kujundite ning isegi lillede, tähtede ja loomadega. Väliselt võivad vankrid paista väga sarnased, ent kunagi pole kahte samasugust härjavankrit – kõikidel on erinevused värvitoonides ja kujutistes. Seda kunsti on edasi antud põlvest põlve kuni tänaseni" (Villalobos, 2013).

2.3: KIVIKERAD

"Üks kummalisemaid müsteeriume arheoloogia ajaloos avastati Costa Rica Diquis Deltas. Alates 1930. aastatest on dokumenteeritud sadu kivikerasid läbimõõduga mõnest sentimeetrist kuni üle 2 meetri. Mõned nendest kaaluvad 16 tonni. Peaaegu kõik nad koosnevad granodioriidist, mis on kõva magmaline kivim. Need kerad on monoliitsed skulptuurid, mis on valmistatud inimeste poolt. Kerade arv ulatub praeguseks üle 300. Mis teeb need kivikerad nii tähelepanuväärseks, on see, et nad on peaaegu täiesti ümmargused. Kivid võivad olla pärit Térraba jõe sängist, kuhu nad on aegade jooksul transporditud looduse

poolt Talamanca mägedest. Lõpetamata keramid pole kunagi leitud. Nii nagu Vana Maailma monoliitidegi puhul, oli Costa Rica karjäär rohkem kui 50 miili kaugusel nende salapärase kerade viimasest asupaigast. Kerad on tõenäoliselt valmistatud nende põliselanike esivanemate poolt, kes elasid selles piirkonnas Hispaania vallutuste ajal. Kivikeramid võidi viimati teha veel kuskil 1800. aastate paiku" (Hoopes, 2001)

2.4: CHIFRIJO

"Miguel Ángel Cordero arendas selle roa retsepti välja 1990. aastatel oma baaris ja restoranis (Cordero) Tibáses, San José'st põhjas. *Chifrijo* on ainulaadselt kostariikalik. Nime soovitas üks esimesi kliente, kes seda rooga proovis, ja koosneb sõnadest *chi* ja *frijo*. *Chi* tuleneb kolme komponendi *chicharrón* (ehk praetud seanahk), *chile* (terav tšilli) ja *chimichurri* (värskete tomatide, koriandrilehtede ja sibulasegu äädika ja sitrunimahlagaga) esimesest kolmest tähest ning *frijo* tuleb sõnast *frijol* (uba). See on kihiline toit, mille juures kogus ja koostis on väga olulised. Kooskõla eri kihtide vahel on kriitilise tähtsusega. *Chifrijo* valmistatakse kausis järgmiselt. Kausi põhja pannakse aluskiht riisi. Järgmisena tuleb paks kiht keedetud ja maitsestatud ube. Originaalselt kasutati *frijoles tiernos* ehk punaseid ube, aga mõnikord kasutatakse ka *frijoles cubaces* (suured oad). Oad keedetakse koos maitseainetega ja on roa põhikomponendiks. Oad kaetakse koguse *chicharrón*'iga. Siis hautatakse liha *chimichurri*'s või *pico de gallo*'s (*pico de gallo*=*chimichurri*), mis on hakitud segu tomatist, koriandrist, sibulast, paprikast ja laimimahlast. Tortillakrõpsud serveeritakse toidu kõrvale või pistetakse kausi äärtesse. Lisaks võib peale panna jalapeno pipart või avokaadoviile. Koos selle rooga pakutakse erineval viisil *chilera*'t. See on koduselt valmistatud segu hakitud tšillist, porganditest, lillkapsast, sibulatest, rohelistest ubadest ja paprikast, mida on äädikas mitu nädalat marineeritud." (Donnelly, 2012)

2.5: CHORREADAD

"Costa Ricas on tehtav maisipannkoogi tükiline vorm. Maiad ja asteegid jahvatasid maisiterad kiviuhmrites, et saada teatud tüüpi jahu, mida veega segades saadi taigen. Vormilt arvatavasti teralised ja tükilised, meenutasid varajased tortillad väga tõenäoliselt oma ühte koostisosa, *chorreada*'t. See on paksem maisipannkook." (Tico Times'i koostöötajad, 2006)

2.6: TORTILLAD DE QUESO

Costa Rica VIP Guides'i retsepti järgi on see lihtsalt paks maisitortilla, mille taignasse on lisatud sama palju juustu kui on taignat ennast. Ma pole leidnud sarnast retsepti mainitavat kusagil mujal Kesk-Ameerika maades või mujal, kus süüakse tortillasid.

2.7: PUUVILJASALAT TARRETISE JA JÄÄTISEGA

"Puuviljatükid segatakse ning lisatakse maitsev jäätis ja magus želatiinitarretis. Costa Ricas on puuviljasalat üks inimeste lemmikmagustoite. Kuna kostariikalased elavad troopilises riigis, on puuviljade valmimise perioodil kasutada tohutu hulk puuvilju, nii et puuviljasalat ei ole kunagi täpselt sama koostisega". (Rojas, 2015).

2.8: GRANIZADO'D PIIMAPULBRI JA JÄÄTISEGA

Costa Rica pole esimene riik maailmas, kus on tehtud *granizado*'sid (purustatud jää siirupiga).

"See tava sai alguse Jaapani *kakigori*'ga, mis on purustatud jää kuhil, mille peale on valatud magusat kleepuvat siirupit. Ameerika *granizado*'d teeb *kakigori*'st erinevaks see, et jää on kooritud üliõhukeste kihtidena ja laiema laastuna, mitte aga purustatud või pihustatud. Selle tulemuseks on väga kohev, õhuline jää, mis ei lähe klompi, vaid sulab õrnalt, kui seda lusikaga süüa. *Kakigori* ajalugu ulatub tagasi Jaapani ajaloo Heia perioodi umbes 1000 aasta eest. Toitu, mis on tehtud jääst, mis on peenelt maha kooritud terava noaga ja serveeritud magusa puu- või lillesiirupiga, on mainitud raamatus "Makura no Soshi" ("Pilveraamat"). Kuid see värskendav suupiste oli kättesaadav ainult väga rikastele, kuna jää oli suvel väga haruldane kaup. *Kakigori* ei jõudnud laiade massideni kuni Meiji restauratsioonini 1860-1870. aastatel, mil transpordiühendus paikadega, kust jääd oli võimalik korjata, muutus paremaks" (Itohi, 2012).

Kuid Costa Rica, nagu ka tortillad *de queso* või *chifrijo* puhul, lisas *kakigori*'le uusi komponente ja lõi oma variandi.

2.9. JÄRELDUS: MIS ON COSTA RICAL TÛÜPILINE?

Enamik Costa Rica kultuurile tüüpilistest elementidest on seotud toiduga. Need ei ole täiesti originaalsed ja uued retseptid, pigem on olemasolevale retseptile lisatud üks või kaks uut koostisosa, et muuta selle sisu või luua uus kombinatsioon (nagu näiteks Uus-Hispaania *tapa*). Enamik uutest koostisosadest on Hispaania päritolu (sealiha, juust lehmapiimast),

želatiin (jell.emonsite'i järgi inglise leiutis). Ühel juhul kasutati maisi uudsel moel, et luua pannkoogile uus tekstuur. *Granizado*'d on samas midagi, mille oleme saanud Jaapanist. Siiski võib öelda, et suurem osa meie tüüpilistest eripäradest on võetud üle Hispaaniast.

Meie tüüpiline tants on samuti laenatud teisest riigist, mis omakorda võttis selle baaselemendid üle Hispaaniast. Härjakaarikute maalimine oli aga kindlasti idee, millega Costa Rica tuli esile naabritest sõltumatult, ehkki see pole iseenesest uus kunst.

Meie kõige muljetavaldavamaks saavutuseks on olnud kivikerad oma erakordselt korrapärase ümarusega. Siiski, kuna nende valmistajateks peetakse Costa Rica indiaanlaste eelkäijaid, kellest enamuse tapsid hispaanlased (indiaanlasi on CIA järgi [2006] praegu Costa Rica elanikkonnast ~2%), siis võib endalt küsida, kas me ikka võime need salapärased kerad endi arvele lugeda.

Kuigi Costa Rical pole sajaprotsendiliselt originaalset loomingut või toitu, siis vähemasti oma armee kaotamisega 1949.a. olime esimene riik maailmas, kes selle sammu astus. Costa Rica põhiseadus välistab armee olemasolu ning see on inspireerinud ka teisi maailma riike demilitariseeruma.

3. Tulemused uurimusest Eestile tüüpilistest asjadest..

3.1: REGILAU

Soome keeles tähistab Worldmusicneti järgi (2012) *rekilaulu* kelgutamisel lauldavat laulu, mitte aga rahvalaulutüüpi. Otsene regilaulu vaste soome keeles on Rateyourmusici järgi *runolaulu*. Eesti regilaulude andmebaasi järgi on regilaulud kogutud Narvatagusest, Riia linnast, Liivimaalt, Krimmist jm. Venemaa piirkondadest. Leelo kui rahvalaulutüüp pärineb Setumaalt ja on mõnevõrra teistsugune, kuna Setumaa oli pikka aega Venemaa koosseisus.

3.2: KAMA

"Kama on toit mida võib leida Soomes ja Venemaal. Koostisosad on riigiti erinevad. Soome keeles nimetatakse kama *talkkuna* ja Venemaal *tolokno*" (Tartu Mill, 2016).

Suomisanakirja järgi (2015) on soome keeles *kama*'l huvitav tähendus – seda kasutatakse hoopis igasuguste asjade (kraam, pudipadi, tráni) või siis narkootikumide kohta.

3.3: REHIELAMUD

"Rehielamu oli vanasti talu kõige tähtsam hoone, mis koosnes kolmest põhiosast: rehetoast, rehealusest ja kambrist (kambritest). Rehielamu oli eluhoone, mis täitis ühtlasi ka mitut majandusotstarvet: viljakuivatamine ja -pekmine, loomade hoidmine; seal valmistati ka enamik talu tarbevarast. Nad on ehitatud Põhja-Lätis ja Vadjas" (Eesti Rahva Muuseum).

3.4: NAISEKANDMINE

"Naisekandmise tava pärineb Soomest ja selle ajalugu seostub XIX sajandi legendiga Herkko Rosvo-Ronkainenist (röövel Ronkainen). On kolm pärimust, kuidas too omapärane spordiala alguse on saanud. Ühe järgi röövisid Ronkainen ja tema vargajõuk ümbruskonna küladest toitu ja naisi, keda nad põgenedes turjal kandsid. Teise järgi käisid mehed naaberküladest teiste meeste naisi röövimas, kandes jällegi naisi turjal ja tehes röövitud naised enda omaks. Kolmanda pärimuse kohaselt kasutasid Ronkainen ja tema mehed enda treenimiseks raskeid kotte turjal, mis võis ajapikku muutuda spordialaks. Esimene tänapäevane naisekandmise võistlus peeti Soomes 1992. aastal, välismaiseid osalejaid on lubatud võistleva alates 1995. aastast. Nüüd peetakse võistlust iga-aastaselt Sonkajärvis kui

naisekandmise maailmameistrivõistlusi. Põhja-Ameerika maailmavõistlusi alustati aastal 1999." (Wife Carrying).

Eukonkanto järgi (2016) on soomlased võitnud ainult 8 korda, kuid eestlased juba 11.

3.5: LOHUKIVID/OHVRIKIVID

"Ohukivi on kivi, millesse on uuristatud üks või mitu ümara põhjaga väikest tassikujulist lohku diameetriga 3-10 cm (enamik on pigem 4-7 cm) ja sügavusega 0.5-2 cm. Haruldasetel juhtudel võivad lohud olla terava või ovaalse põhjaga. Lohukivid erinevad ohvrikividest, mida kasutati kuni üleelmise ja isegi eelmise sajandini; nendel on üks või mõnikord kaks suurt ohverdamise õnarust" (Tvauri, 113)

"Eestis on peaaegu teada 1750 lohukivi". (Tvauri, 115).

Neid on leitud ka Skandinaavias, Briti saartel, Põhja-Saksamaal, Vahemere rannikul, Kaukasuse, Altai ja Sajaani mäestikes ning ka Lähis-Idas. Sarnaseid lohukive on leitud ka Indias, Siberis, Hiinas ja isegi Austraalias ning Põhja- ja Lõuna-Ameerikas (Tvauri, 120)

"Ligi 400 nendest kividest arvatakse olevat ohvrikivid" (Tvauri, 125).

Selliseid ohvrikive on leitud ka Liivimaal, Vadjamaal ning Soomes (Tvauri, Ohvrikividest)

3.6: LAULUVÄLJAKUD

Enamikus maailma riikides on platvormid kontsertide andmiseks. Eestis on ehitatud spetsiaalsed lauluväljakud, mis on mõeldud laulupidude korraldamiseks. Eesti väikelinnades, mis on korraldanud väiksemaid laulupidusid, on väiksemad lauluväljakud. Siiski on lauluväljaku laulupidude korraldamiseks ehitatud ka teistesse Balti riikidesse.

Peamiselt võib selliseid väljakuid leida Lätis, kus esimene lauluväljak ehitati LiveRiga järgi (2016) 1955. aastal. Sellele järgnes Puhkaestise järgi 1960. aastal Tallinna lauluväljaku ehitamine. Tallinna laulukaare disain omakorda kopeeriti leedulaste poolt ning 1965. aastal rajati iVilniuse järgi selle alusel lauluväljak ka Vilniusesse.

3.7: KIIKING

"Kiiking on Eestis leiutatud spordiala, kus inimesel tuleb panna kiik järjest suureneva amplituudiga võnkuma ja kiiking algab siis, kui jalad on kõrgemal kui pea – enne seda on tegemist tavakiikumisega" (Eesti Kiikingi Liit)

"Esimese kiikingu kiige lõi 1993. aastal Pärnust pärit Ado Kosk ja et siiani vanim teadaolev pilt, kus kujutatakse üle võlli kiikumist, pärineb 18. sajandi lõpust August Wilhelm Hupeli neljaköitelisest teosest "Topographische Nachrichten von Lief und Ehstland", mis käsitleb Eesti- ja Liiwimaa eluolu" (Sepp, viidatud Kose).

3.8: LAULUPEOD

Laulupidude traditsioon sai alguse Saksamaal ja levis Baltimaadesse tänu baltisakslaste mõjule. Juba XIX sajandil peeti Kesk-Euroopas (1845 Würzburgis) laulupidusid ning need jõudsid Baltimaadesse (Ojaveski, 2002: 5).

Esimene üldlaulupidu peeti 1864. aastal Lätis – see oli 5 aastat enne Eesti esimest laulupidu (1869. aastal) ning 60 aastat enne Leedu esimest laulupidu (1924. aastal)

Leedu on olnud oma ajaloo vältel okupeeritud mingi 175 aastat ning peaaegu kogu selle aja on ta olnud Vene impeeriumi või Nõukogude Liidu võimu all. Eesti ja Läti olid mõlemad okupeeritud oma ajaloost umbes 760 aastat, mis on üle 4 korra pikem aeg kui Leedul. Kõik kolm riiki on oma ajaloos kogenud venestamist ning kõik kolm on olnud ebaseaduslikult annekteeritud Nõukogude Liidu poolt.

Eestis on seni peetud 26, Lätis 25 ja Leedus 19 üldlaulupidu. Repertuaar on läbi aegade palju muutunud.

Alguses näiteks lauldi ka religioosse sisuga laule, kirikulaule (Ojaveski, 2002: 12).

Laulupidusid peeti nii iseseisvuse kui ka Vene ja Nõukogude okupatsiooni aegadel.

"Esimese ülemaalse laulupeo korraldaja oli 1865. asutatud meestelaulu selts Vanemuine ja mõtte algatajaks, õhutamaks ja tegelikult elluviijaks kujunes Johann Voldemar Jannsen. Selts korraldas esimese üldlaulupeo Tartus, et tähistada 50. aastat pärisorjuse lõppemisest" (Ojaveski, 2002: 10)

Need muutused väga populaarseks pärast seda.

Üle kogu Eestimaa peeti enne 1869. aasta suurt üldlaulupidu 13 väiksemat laulusündmust (Ojaveski, 2002: 6).

Esimesel laulupeol ei esindanud segakoore ja 878 inimest osalesid (Ojaveski, 2002: 11).

Esimesel laulupeol oli vaid 13 laulu, mille seas olid klassikaks kujunenud "Mu isamaa on minu arm", "Sind surmani" ja "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm". Jakob Hurt pidas peakõne. See oli ajaloolise tähtsusega sündmus, kuna see oli eestlaste esimene suur ühisüritus. (Ojaveski, 2002: 13).

Paljud heitsid ette, et üritus on liiga saksalik. (Ojaveski, 2002: 14)

Esimene laulupidu inspireeris eestlasi aktiivselt tegutsema nii teatris kui ka Eesti Kirjameeste Seltsis. Hugo Treffner organiseeris teise laulupeo (Ojaveski, 2002: 20).

Algul polnud laulupidude kavas just palju originaalseid laule. Illustreerimiseks:

"Kasutati 1877. aastal välja antud 120-leheküljelist kogumikku. Peamiselt saksa autorite lauludest koosnevas kavas leidis ka kuus algupärast laulu A. Kunileidi, K. A. Hermanni ja J.V. Jannseni loomingu" (Ojaveski, 2002: 21).

Eesti XI. laulupeol laulsid juba külalised teistest riikidest – Soomest, Rootsist, Taanist, Norrast, Lätist, Leedust ja Poolast (Ojaveski, 2002: 106).

3.9: MULGI PUDER

"Mulgipuder on seakõrnetega tangu-kartulipuder, mis on pärit Lõuna-Eestist Mulgimaalt ja saanud selle piirkonna järgi ka nime. Tänapäeval süüakse seda kogu Eestis ja paljud peavad seda lausa rahvustoiduks. Mulkidel on sellega siiski eriline side. See on oma ja oluline. Puder on väga toitev, seepärast keedetakse seda pigem talvisel ajal või raske füüsilise töö korral. Kõrvale juuakse peamiselt keefiri või hapupiima" (Mulgimaa infoportaal).

Ma ei ole kohanud ühtegi teist riiki, kus toiduaineid sellises kombinatsioonis kokku segatakse.

3.10: NÖGESESUPP

"Kõrvenõges või harilik nõges, *Urtica dioica*, on mitmeaastane taim, mis kasvab nii Euroopas kui Aasias külluslikult. Iiri ütluse kohaselt pidi nõgesesupp olema väga toitev. Küpsetatud nõgestel on spinatile sarnane maitse. Esineb palju erinevaid viise, kuidas Iiri nõgesesuppi teha, kuid eine ise on väga lihtsakoeline ning kerge valmistada" (Celtic Countries).

3.11. NAADISUPP

"Naadi (*Aegopodium podagraria*) noored lehed on läbipaistvad ja ererohelised. Õrnade ja aromaatsena on nii need kui noored varred täiuslikud lisandid salatitele. Valmimateks kasvanuna keedetakse neid rohkem juustuga. Neid on lisatud ka fritüürimisel. Loode-Saksamaal tehakse naadivõrsetest *Grüne Suppe't* ehk rohelist suppi" (Green).

3.12. KAERAKILE

"Üks proua Elvi ütles, et retsepti kohaselt tuleb võtta klaas kaerahelbeid, 2 klaasi leiget vett ja tükk leiba, segada kokku ja lasta neil soojas kohas üheskoos 24 tundi seista. Kui leib tõuseb peale ja maitse on hapukas, tuleb kurnata kõik läbi sõela ja see mis potti nirises, panna keema, pärast pidevalt segada, et põhja ei kõrbeks, ja lasta kergelt keema, siis maitsestada soola-suhkruga ja kallata kaussi." (Kuljus, 2012)

Eilistapaistoa blogi järgi tuntakse kaerakilet iseloomuliku roana ka Karjalas.

Kuid ka Walesis. Walesi retsept on järgmine:

"Tuleb panna kaerahelbed sügavasse laia nõusse, kallata peale vesi, segada, lasta seista 12 tundi. Seejärel kallata pealmine vesi ära, lisada korralikult värsket vett, segada uuesti 12 tunni pärast ja siis veelkord 12 tunni pärast. Siis kallata vesi ära ja kurnata kaerahelbed läbi jämeda sõela välja, kallata need pannile, segades seda kogu aeg pulgaga, kuni läheb keema ja muutub väga paksuks. Siis kallata valmis kiisel serveerimisnõudesse, peale maha jahtumist taldrikutele ja süüa, millega maitseb – veini ja suhkruga, õlle ja suhkruga või piimaga. Sobib väga hästi siidri ja suhkruga" (The Foods of England'i veebilehekül, viidatud Eaton 1822).

3.13. EETRI JOOMINE

"Eetri levinud nimi on magus vitriol. Üks esimesi eetri pioneere oli Oliver Wendell

Holmes" (Haynes, 2014).

"Ta praktiseeris arstiteadust 10 aastat, õpetas Dartmouthi kolledžis (Hanover, New Hampshire) 2 aastat anatoomiat ja sai 1847.a. Harvardi ülikoolis anatoomia ja füsioloogia professoriks. Hiljem sai ta Harvardi meditsiinikooli dekaaniks, kus ta oli ametis 1882. aastani" (Encyclopædia Britannica, 2015).

"1870. aastal pidas Holmes kaaslastele Harvardi ülikooli Phi Beta Kappa ühingust kõne oma mõtetest ja eetikast magusa vitrioli kohta. Sõltuvus levis peagi üle maailma. Kagu-Poola kaevurid segasid eetrit kohvi või vaarikamahлага. 1928. aastal keelas Poola eetrimüügi baarides ja apteekides. Inglismaal levis eetri kasutamine oli aastatel 1850-1930. Seda kasutasid nii aadlikud kui tootmistöölised farmides ja kaevandustes. Kõrgemates klassides oli populaarne kokteil, kus klaasi šampanja sisse oli lisatud lõigatud vaarikas, mis oli immutatud kahe või kolme tilga eetriga. Eetri joomine oli levinud ka Iirimaa" (Haynes, 2014).

3.14. PIIMASUPP

"Piimasupp on Ida-Euroopa maades tüüpiline osa toidust, ja et piimasupp on tavaline poolakate (zupa mleczna), tšehhide, ungarlaste (tejleves), leedukate (pieninės sriubos), ukrainlaste (sup molochnyy), venelaste (sup molochnyĭ) ja teiste kesk- ja idaeurooplaste seas. Seda süüakse alati kuumalt kas hommikusöögiks või kergesti seeditava toiduna haigete poolt, ning et Poola piimabaarides (bar mleczny) oli see kommunistlikul ajal üks põhitoite. Põllumeeste seas oli piimasupp vahend piima tarbimiseks, mida aja või tööjõu puudusel ei suudetud teha juustuks, võiks või petiks, ning et tänapäeval on see laialt levinud mugavustoit, mida süüakse sageli nuudlite, leiva, riisi, odra, jahu, hirsi või kartulitega" (Roleki, 2016).

3.15. JÄRELDUS: MIS ON TÜÜPILISELT EESTIPÄRANE?

Selle aja jooksul, mis ma Eestis olen elanud, olen jõudnud järeldusele, et kiiking on ainus asi, mida võin pidada täielikult eestipäraseks. Lähim asi sellele oma originaalsuselt on leelo, millel on mõningaid sarnaseid jooni regilauluga ja millel on soome *runonlaulu*'ga sarnane rütmstruktuur, kuid mis on kvalitatiivselt väga erinev. Seda tüüpi eesti regilaul on seotud Setumaaga – Eesti osaga, mis pikka aega oma minevikus on olnud Eestist kultuuriliselt eraldatud ja kuulunud Venemaa mõju alla.

Eesti võlgneb osa oma tüüpilistest asjadest ameeriklastele, kes tõid eetri siia kaudselt

läbi poolakate, sakslastele (naadisupp ja laulupidude traditsioon) ja teistele Euroopa rahvastele, kes kasutasid kõrvenõgest (nagu keldid) ja sõid piimasuppi (nagu idaeurooplased), kuid suurem osa tüüpilisi nähtusi ja loomingut pärineb naaberaladelt – Lätist, Venemaalt ja Soomest (või vähemalt on jagatud nendega või kuulusid Eesti ja need maad ühele ja samale kultuurialale).

4. COSTA RICA JA EESTI IDENTITEEDI KUJUNEMISE TEOORIA JÄRGNE ANALÜÜS.

Kahest siinsest uuringust järeldub, et nii Eestil kui Costa Rical on traditsioonid, mis eristavad neid teistest sarnastest riikidest. Kuid miks?

Du Gay ja Halli järgi ehitatakse identiteete vahete kaudu (1996: 4) ja on probleemiks identiteedi loomine ja selle hoidmine tugeva ja stabiilsena välise ebakindluse korral (1996:18).

Eesti püüab end näidata väljapoole Soome-laadse Põhjamaana, kelle arengut pidurdas Nõukogude okupatsioon. Hoolimata balti ja slaavi kultuuride ning keelte lähedusest soovib Eesti rõhutada oma Soome pärandit ja sidemeid Rootsi, Taani ja Saksamaaga, mitte aga Venemaa ja Poola mõju. Eestlased on teinud tihedat koostööd Soomega erinevate projektide juures, mis on ka mõistetav, arvestades mõlema rahva ühist soome-ugri päritolu.

Eestlased püüavad vähendada Vene mõjusid oma ühiskonnas ja integreerida kohalike venelasi Euroopa ühiskonda, mitte võtta neid kui Nõukogude Liidu või Venemaa pärandit. Rootsi, Taani ja Saksamaa olid ajalooliselt samuti okupandid, kuid nendega soovib Eesti sidemeid tugevdada, jagades nendega samu kultuurilisi väärtusi ja olles kunagi kuulunud nende riikide koosseisu. Sellest tulenevalt peetakse end kultuuriliselt rohkem sakslasteks või põhjamaalasteks kui venelasteks või poolakateks. Eesti tahab tõmmata selget piiri Venemaaga, aga ka teiste Balti riikidega.

Ainus probleem, mida näen, on see, et eestlased ei taha tunnistada, kui lähedased nad on lätlaste ja liivlastega. Seda näitab ka see, kuhu eestlased emigreeruvad – Soome, USA-sse, Kanadasse, Austraaliasse.

Costa Rica on riik, millel Army Technology järgi (2015) pole oma sõjaväge ning millel on märkimisväärselt erinev lähiajalugu tänu pikale demokraatia ja rahu perioodile. Costa Rica on hoidunud astumast liitusesse teiste Kesk-Ameerika ja üldse Ladina-Ameerika riikidega, kuigi enamik riigile omaseid nähtusi hõlmab ka teisi Ladina-Ameerika riike, samuti Hispaaniat. Costa Rica kodanikud tunnevad tugevat riiklikku identiteeti, seostavad end oma riigiga ning väga vähesed emigreeruvad. Hetkel elab vaid 2% kostariikalastest välismaal, nendest enamik Ameerika Ühendriikides, Mehhikos ja teistes Ladina-Ameerika riikides. Riiki

on nimetatud “Kesk-Ameerika Šveitsiks”, mis on omakorda kostariikalastes uhkust tekitav. Täpselt nagu Eestiski, on majanduskasv saavutatud tänu innovatsioonile, töökusele ning asjaolule, et riigis valitseb rahu ning on head töötingimused, mitte tänu loodusvaradele (näiteks naftale).

Du Gay ja Hall'i järgi (1996: 41) tekivad traditsioonid sama kiiresti kui nad kaovad.

On näha, et paljud selliseid kultuurinähtused (näiteks kaerakile Eestis) hakkavad inimeste toidulaualt ja mälust kaduma. Kama, mis oli vanasti palju levinum, konkureerib kõikjalt maailma imporditud toidukaupadega. Mulle tundub, et kama süüakse üha vähem noorte seas, kuna ta pole kordagi näinud noori eestlasi kama regulaarselt tarvitamas. Ehk see kaob traditsioonina? Eestlastega vesteldes ilmneb, et peaaegu mitte keegi ei ole teadlik asjaolust, et kama tarvitatakse ka teistes riikides peale Eesti. Samuti ei ole peaaegu ükski vähikust eestlane, keda ma tunnen, teadlik, mis on ohvrikivid ja lohukivid.

Vähene teadlikkus nõgesesupi ja naadisupi kui tüüpilise toidu kohta tundub olevat seotud asjaoluga, et inimesed on palju rohkem harjunud ostma erinevaid toidukaupu supermarketist. Lisaks pole toiduaineid selliste einete jaoks võimalik (tavalisest) poest osta, mistõttu tundub vähetõenäoline, et inimesed hakkaksid kodus valmistama toite, mille jaoks nad peavad kas jahtima või kasvatama vajalikke taimi oma aias. Oskust nõudvad toidud nõuavad ka pikemat valmistusaega. Näiteks kaerakile oleks arvatavasti sobimatu kaasaegse eestlase elustiiliga, kuna inimesed keskenduvad rohkem tasuvale tööle ning valmistavad pigem toite, mis nõuavad vähem valmistusaega.

Eeter on hetkeseisuga Eestis ebaseaduslik ning kui on soov seda juua, tuleb see illegaalselt sisse tuua kuskilt mujalt, mis vähendab selle tarvitamist isegi setude seas. Regilaul ei ole märgatavalt populaarne, kuid seda võib siiski kuulda huviklubides, nagu näiteks Tartu regilaulutoad ning setude kuningriigi päevad. Kas vanadel aegadel oli teistmoodi? Eks okupatsioonide aegadel, nii nagu laulupeod? Rehielamud eksisteerivad praegusel ajal vaid muuseumide ning näidistena. Naisekandmine, laulupeod, lauluväljakud ja piimasupp on endiselt väga populaarsed, kuigi nad pole algselt või inimestele teada Eestist pärit. Kiiking ja mulgipuder on siiski tugeva traditsiooni (eks populaarsusega?) ning tõenäoliselt ei kao nad lähiajal kuskile.

Costa Rica kaunistatud härjavankreid võib näha enamasti ainult turistidele mõeldud kauplustes ning nad ei ole osa kaasaegse kostariikalase kodust. Enamik kostariikalastest ei ole

isegi teadlikud, et kivikerasid loetakse Costa Rica sümboliks, ega tea ka seda, et nad eksisteerivad ainult siin. Autor sai sellest teada tänu ühele inglasele, kes Costa Ricat külastades soovitas nende kohta lugeda.

Enamik kostariikalastest puutub El Punto Guanacastecoga kokku koolis, kus nad peavad seda õppima, kuid ei tantsi seda hiljem enam kunagi. Tüüpilised mainitud toidud on siiani väga populaarsed, kuid inimesed ei pea neid endale väga omasteks toitudeks. Neid toite, mida inimesed endale omaseks peavad, leidub tegelikult ka teistes riikides.

Nii eestlased kui ka kostariikalased on suutnud seda säilitada. Eesti venekeelse populatsiooni suurus on võrreldav Costa Rica mustanahaliste (~8 %), indiaanlaste (~2 %) ja muude välismaalaste (10-15 %) omaga. Niisamuti kui eestlased ootavad siinsetelt venelastelt eesti keele äraõppimist, on ka Costa Rica oodanud välisriikide kodanikelt hispaania keele äraõppimist. Mustanahalised immigrandid, kes on Costa Ricas elanud riigi ajaloo algusest alates, räägivad nii hispaania keelt kui ka jamaika-inglise dialekti, mida nad kunagi Costa Ricasse kõnelesid. Indiaanlased oskavad hästi hispaania keelt ja mõnikord ka enda põliskeeli. Enamik sisserändajaid on tulnud hispaaniakeelsetest maadest. Hispaania keelt mitteoskavate immigrantide arv on väga väike, enamik neist on ameeriklased, kes on tulnud siia pensionipõlve veetma ja kes tulevad igapäevaselt inglise keelega toime.

Du Gay ja Halli järgi (1996: 57) on multikultuursust keeruline saavutada, kui esineb rahvuste vaheline konflikt.

Niimoodi on see Eestis eestlaste ja venelaste vahel. Eesti soovib end Venemaast ja vene kultuurist eemaldada, et läheneda Euroopa Liidule ja Läänemaailmale, kuid kohalik vene vähemus ei soovi oma väärtustest loobuda. Eestlastele ei meeldi ka see, et venelased ei soovi eesti keelt ära õppida ega õhuta oma lapsi seda õppima.

Teisalt on Costa Ricas praegu probleem kolumbialastega, kuna nende sissetoodud narkootikumid on põhjustanud kuritegevuse ja vägivalda kasvu ning muutunud tõsiseks sotsiaalseks probleemiks. Õnneks on kuritegevuse tase Costa Ricas Ladina-Ameerika mõistes ikkagi veel madal.

Muusika on järgmine näide. Muusika ja peamiselt laulmise traditsioon on võimaldanud eestlastel oma keele abil väljendada rahvuslikku identiteeti, vabaneda saksa ja teistest traditsioonidest.

Muusika on Du Gay ja Halli järgi (1996: 109), nagu identiteet, on nii esinemine kui ka jutt.

Muusika aitab luua identiteeti läbi otseste keha, aja ja seltsivuse kogemuste, võimaldades meil paigutada end kujuteldavasse kultuurinarratiivi (Du Gay, Hall, 1996: 124).

Eesti muusika on siiani väga elav, tegutseb mitmeid eesti keeles esinevaid ansambleid ning lauljaid. Koorilaulmine on siiani populaarne, samuti folkrokk ja folkpopp.

Kuigi Costa Ricas ei ole inglisekeelsed ansamblid väljaspool inglise keelt rääkivat mustanahaliste provintsi levinud, ei ole muusikal erinevalt Eestist keele säilitamise rolli. Costa Rica hispaania keel on naaberriikide omaga võrreldes küll mõne hääldusliku erisuse ja oma slängiga, kuid seda ei peeta ohustatuks ega ka vajalikuks keelt kuidagi eraldi propageerida. Seetõttu on teiste hispaaniakeelsete riikide muusika populaarne ja üldiselt erisusi ei tehta. Folkmuusika ei ole Costa Ricas üldjuhul populaarne.

"Rahvuse moodustab suurem sotsiaalne grupp, mida kirjeldavad mitmesugused suhted (majanduslikud, territoriaalsed, poliitilised, usulised, kultuurilised, keelelised jne), mis tulenevad ühelt poolt vajadusest piiratud maa-alal loodusega võideldes toime tulla ning teisalt nendesamade suhete peegeldusest inimeste teadvuses" (Hroch, 2000: 4-5).

Eesti puhul toimus rahvusliku identiteedi ja patriotismi süünd baltisaksa estofiilide liikumise vahendusel. Eestlased hakkasid teadvustama, et nemad olid Eesti ala esmaasukad ja enda leidlikkuse abil õppinud siinses karmis kliimas toime tulema. Mõisteti oma leigeid tundeid muude religioonide suhtes peale omaenda paganlike uskumuste ning hakati väärtustama oma keele unikaalsust. Eestlaste leidlikkus on aidanud saavutada edu ärimaailmas ning töökas iseloom loonud hea tööliste kuvandi eestlastest ka välismaal.

Costa Rica jäi üsna peatselt pärast Hispaania poolt koloniseerimist oma esmaste kolonistide ja nende kultuuriga emamaast eraldatuks. Costa Rica oli vaene asumaa ja ei Hispaanial ega Ameerika Ühendriikidel polnud suurt huvi maad vallutada, kuna loodusressursid olid piiratud, samuti puudus asukohast tulenev strateegiline tähtsus.

"Modernne rahvus kujunes olukordades kus: a) puudus enda valitsev klass, b) moodustus rahvuslik ja mõnikord ka ajalooline üksus, kuid mitte kunagi sõltumatu poliitiline üksus, c) puudus emakeelses kirjasõnas kantud järjepidev kultuuriline traditsioon või oli see hääbunud." (Hroch 2000: 8-9)

Eestlastel oli enda valitsev klass ja ka poliitilised üksused enne eurooplaste sissetungi XIII sajandil. Eesti keel omandas valitsemises väikese tähtsuse ja seda kasutati ainult kõnekeelena, valitseva klassi moodustasid välismaalased. Kirjakeelne kultuur hakkas levima alles alates XIX sajandist.

Costa Ricasse emigreerunud hispaanlased nautisid suhteliselt suurt autonoomiat ja koloniaalajastul oli maa kasv aeglane. Iseseisvussõjad Hispaaniast eraldumiseks peeti kõik Mehhikos ja seega kostariikalased ning teised Kesk-Ameerika rahvad ei pidanud iseseisvussõda kogema. Kostariikalased olid traditsiooniliselt Hispaania päritolu valged, aga segaabelusid pärismaalastega esines samuti ja seda ei peetud tabuks (erinevalt inglisekeelsetest kolooniast Põhja-Ameerikas). Costa Rica hakkas oma kirjandust looma kohe peale iseseisvumist ja seda on saatnud keskpärane edu.

"Kooliõpetajad moodustasid Eesti patriootidest suurima osa. Teistest haritlaste rühmadest väärivad mainimist ainult madalaimate kategooriate ametnikud. Enamik patriootidest elas maal, kuid tähtsaimad rahvuslikud liidrid tegutsesid linnades. Patriootlikku kihutustööd tehti aktiivsemalt Lõuna-Eestis, eriti Viljandi-, Võru- ja Tartumaal. On selge, et enamik patriote tuli maapiirkondadest ja nad olid peamiselt taluperedest" (Hroch, 2000: 82).

Asjaolu, et rahvusliku ärkamise ajaks oli eestlaste kirjaoskuse tase hea, aitas kaasa informatsiooni levikule ja rahvusliku liikumise arengule.

KOKKUVÕTE

Ma olen pärit ühest väikeriigist ja ma lahkusin veel väiksemasse riiki. Mõlema riigi, Costa Rica ja Eesti tüüpiliste asjade/nähtuste analüüs on andnud sarnaseid tulemusi ja kinnitab hüpoteesi et Eesti ja Costa Rica vahel on küll palju paralleele. Analüüs on näidanud, et identiteedi vormistamine käib sarnaselt ning et tüüpilistel nähtustel on sarnane osa selles.

Esiteks sarnaste tulemuste kohta ei ole Eestis ja Costa Ricas tüüpilistel roogadel just palju originaalset pakkuda. Nii nagu kamal on erinevaid valmistamisviise, on neid ka Costa Rica magustoitudel. Algupärast *chifrijot*, olgugi et ajaliselt üsna uut, saab võrrelda mulgipudruga.

Costa Rica unikaalsed kivikerad, mida väga vähesed teavad, on mingitpidi seotud eesti ohvrikividega. Seda, et Costa Rica saatis oma armee laiali, võib vaadelda kui soovi rahuliku arengu suunas iseseisva riigina. Samamoodi tähistas laulev revolutsioon Eesti jaoks okupatsiooni lõppu, ilma et keegi oleks hukka saanud.

Eestlaste puhul on märkimisväärne nende leidlikkus ja praktiline iseloom, mis on vajalikud selleks, et korraldada laulupidusid ja kutsuda ellu selline spordiala nagu kiiking.

Minu järeldus nende Eestile tüüpiliste asjade uurimisel on, et enamik nendest ei ole väga laialt tuntud ega käibel. Asjaolu, et mul kulus 5 aastat, et neid kõiki märgata, õppides eesti keelt ja uurides eesti kultuuri, suheldes eestlastega ning reisis mööda Eestit, viis autori järeldusele, et need tüüpilised asjad on valdavalt siiski marginaalne, mitte üldtuntud fenomen. Võimalik, et põhjuseks on uute välismõjude pealetung; inimestel ei ole enam aega ega ka huvi hoomata/märgata Hispaania või Soome mõjusid oma kultuuris. Mul läks ka väga palju aega, et aru saada, millised asjad Costa Ricas on ainulaadsed ja millised mitte.

Siiski jääb küsimuseks, miks on mõlemal riigil vaja nii palju tüüpilisi fenomene inimeste teadvuses, ilma et keegi küsiks, miks nad nii on? Võib arvata, et Eesti ja Costa Rica naabritel, olgu suurtel või väikestel, on sama suhtumine. Aga miks on see vajalik?

Costa Rica ja Eesti on mõlemad erineval määral võitlenud oma identiteedi eest. Olgugi, et kostariikalased ei võidelnud relvaga, pääsemaks Hispaania võimu alt, hindavad nad tänapäeval siiski kõrgelt oma identiteeti, eriti demilitariseeritud riigi ja rahvana. Ent kui

valiidne/õige/põhjendatud on identiteet, mis on rajatud sümbolitele, mis pole tegelikult unikaalsed? Kas püüdlemine ise on sümbol, mida kostariikalased omavad selleks, et neid tunnustataks unikaalse, eraldiseisva riigina?

Lugedes raamatuid, mis räägivad identiteedist ja selgitavad, kui kiirelt identiteet muutub ning kui dünaamilised on ühiskonnad ja rahvused, eriti globaliseerunud maailma kontekstis, on huvitav näha, kui kaua suudavad sümbolitel, toitudel ja leiutistel põhinevad kohalikud identiteedid vastu panna survele sulanduda ühte homogeense/ühetaolise maailmaga.

Need identiteedid võivad seejuures tekitada naabrites vimma ja pahatahtlikkust. Näiteks ei ole teada, kas *gallo pinto*, üks Costa Rica rahvusroogadest (juurviljadega praetud riis ja oad) on pärit Nicaraguast või Costaricast. Mõlemad riigid tulitsevad selle üle tänaseni.

Eestlaste tugev soov ennast lätlastest eristada ja isoleerida on tinginud selle, et nad tänapäeval lätlastega väga vähe läbi käivad. Enamik eestlastest pole Lätis käinud, ei tea Lätist eriti midagi, ning ka vastupidi. Ma saan seda väita, sest olen üritanud koostööd eestlaste ja lätlaste vahel edendada, kutsudes eestlasi külastama Lätit ja vastupidi. Selgub, et mõlemaid pooli üllatab, kui sarnased need rahvad, eestlased ja lätlased, tegelikult on – mitte ainult temperamendi, vaid ka näiteks toidu poolest.

Põhjalikum uurimistöö, tehtud paljude inimeste poolt, aitaks selgitada iidset probleemi, miks sellised eristamised ja identiteedid on üldse vajalikud. Praegu tahan ainult tähelepanu juhtida sellele, kui sarnased on need heitlused eestlaste ja kostariikalaste suguste väikeste rahvuste jaoks nende omadega, samuti aidata nii eestlasel kui kostariikalasel saada teadlikumaks oma juurtest ning aidata neid võitluses oma rahvusliku identiteedi eest.

KASUTATUD KIRJANDUS

Arias, L. [sic] 2014. Costa Rica has the highest percentage of migrant population in Latin America, study finds – The Tico Times. <http://www.ticotimes.net/2014/11/23/costa-rica-has-the-highest-percentage-of-migrant-population-in-latin-america-study-finds>. Vaadatud 1/6/2016.

Army Technology, 2005. The world's biggest countries without armed forces – Army Technology.. lehekülg (<http://www.army-technology.com/>). <http://www.army-technology.com/features/featurethe-worlds-biggest-countries-without-armed-forces-4514110/> Vaadatud 29/5/2016.

Celtic Countries. Nettle Soup. <http://www.celticcountries.com/cuisine/171-nettle-soup>. Vaadatud 6/6/2016.

Central Intelligence Agency. The World Factbook. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cs.html>. Vaadatud 26/5/2016.

Central Intelligence Agency. The World Factbook. <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/en.html>. Vaadatud 26/5/2016.

Costa Rica VIP Guides. Recetas típicas de Costa Rica:Tortillas de Queso http://www.costaricavipguides.com/recetas_01_03.html. Vaadatud 31/5/2016.

Deane, Green. Gout Weed | Eat The Weeds and other things, too. <http://www.eattheweeds.com/gout-weed>. Vaadatud 8/6/2016.

Donnelly, Jack 2012. Good eats: Costa Rica's best bar food – The Tico Times. The Tico Times. 13/6/2012. <http://www.ticotimes.net/2012/06/13/good-eats-costa-rica-s-best-bar-food>. Vaadatud 1/6/2016.

Du Gay, Paul, Stuart Hall 1996. Questions of Cultural Identity, 4, 18, 41, 57, 109, 124. Kuues trükk. London. Sage Publications LTD.

Eesti Entsüklopeedia. Eesti keskaeg (1227-1558) – Eesti Entsüklopeedia.

[http://entsyklopeedia.ee/artikkel/eesti_keskaeg_\(1227%E2%80%931558\)](http://entsyklopeedia.ee/artikkel/eesti_keskaeg_(1227%E2%80%931558)). Vaadatud 26/5/2016.

Eesti Entsüklopeedia. Eestlaste muistne vabadusvõitlus – Eesti Entsüklopeedia.

http://entsyklopeedia.ee/artikkel/eestlaste_muistne_vabadusv%C3%B5itlus1. Vaadatud 26/5/2016.

Eesti Kiikingi Liit. Eesti Kiikingi Liit.. <http://www.kiiking.ee>. Vaadatud 2/6/2016

Eesti Rahva Muuseum. Rehielamu- Eesti Rahva Muuseum.

<http://vww.erm.ee/et/Avasta/Rahvakultuur/Talupoja-argielu/Rehielamu>. Vaadatud 9/6/2016.

Eesti Rahvaluule Arhiiv. Otsinguabi - Eesti regilaulude andmebaas.

<http://www.folklore.ee/regilaul/otsinguabi>. Vaadatud 3/6/2016

Eilistä ja paistoa 2013. Eilistä paistoa: Hapatettu kaurakiisseli.

<http://eilistapaistoa.blogspot.com/2013/03/herkullinen-kaurakiisseli.html>. Vaadatud 13/6/2016.

Encyclopædia Britannica toimetajad (*Editors of the Encyclopædia Britannica*) 2015.

Oliver Wendell Holmes | American physician and writer | Britannica.com.

<http://www.britannica.com/biography/Oliver-Wendell-Holmes>. Vaadatud 6/6/2016.

Estonica – Encyclopedia about Estonia. Estonica.org – 9000 eKr-u. 1200. Esiajalugu.

http://www.estonica.org/et/Ajalugu/9000_eKr-u_1200_Esiajalugu. Vaadatud 2/6/2016.

Geographia. Costa Rica - History & Culture. <http://www.geographia.com/costa-rica/history.htm>. Vaadatud 27/5/2016.

Haynes, Sterling, MD, 2014. Ethermaniacs | BC Medical Journal. British Columbia Medical Journal. Juuni, 2014, lk. 253-254. <http://www.bcmj.org/back-page/ethermaniacs>. Vaadatud 6/6/2016.

Hoopes, John W 2016. The Stone Balls (Spheres) of Costa Rica. <http://www.world-mysteries.com/guest-authors/stone-balls-spheres-costa-rica>. Vaadatud 1/6/2016.

Hroch, Miroslav 1985. Social Preconditions of National Revival in Europe, 4-5, 8-9, 82. Teine trükk. Columbia, Ameerika Ühendriikides.

Itoh, Makiko 2012. Shaved ice: the traditional antidote to summer swelter | The Japan Times. The Japan Times. 27/7/2012. <http://www.japantimes.co.jp/life/2012/07/27/food/shaved-ice-the-traditional-antidote-to-summer-swelter/#.V2JawtJ97tQ>. Vaadatud 2/6/2016

iVilnius. Vingis Park: Geležinkelio str., Vilnius - Parks | iVilnius.lt - Vilnius city guide. <http://www.ivilnius.com/explore/place-of-interest/parks/vingis-park>. Vaadatud 8/6/2016.

Jelly.e-monsite. HISTORY OF GELATINE. <http://jelly.e-monsite.com/pages/english/cultural-part/history-of-gelatine.html>. Vaadatud 30/5/2016.

Kahler, Karl 2015. Santa Rosa: Costa Rica's stunning 1856 victory in 14-minute battle. The Tico Times. 15/9/2015. <http://www.ticotimes.net/travel/2015/09/santa-rosa-costa-ricas-stunning-1856-victory-in-14-minute-battle>. Vaadatud 1/6/2016.

Kuljus, Katrin 2012. Kiisel ehk kaerakile pole toidulaualt veel kuhugi kadunud - Uudised - Virumaa Teataja. Virumaa Teataja. 27/2/2012. <http://virumaateataja.postimees.ee/718550/kiisel-ehk-kaerakile-pole-toidulaualt-veel-kuhugi-kadunud>. Vaadatud 8/6/2016.

Latvia Travel. Laulu- ja tantsupidu | Latvia Travel. <http://www.latvia.travel/et/artikkel/laulu-ja-tantsupidu>. Vaadatud 2/6/2016.

Live Rīga. Grand Stage at Mežaparks α LiveRiga. <http://www.liveriga.com/en/1168-grand-stage-at-mezaparks>. Vaadatud 8/6/2016.

Meléndez, Dennis. Música Tradicional Costarricense – Asesoría de Educación Musical DRE Cañas. <http://musicacanas.weebly.com/muacutesica-tradicional-costarricense.html>. Vaadatud 2/6/2016.

Mulgimaa infoportaal. Mulgi toit. <http://www.mulgimaa.ee/mulgimaast/mulgi-toit/mulgi-puder>. Vaadatud 2/6/2016.

Ojaveski, Toivo 2002. 130 aastat eesti laulupidusid, 5-6; 10-14; 20-21; 106. Vilnius, Leedu.

Puhkaestis. Tallinna Lauluväljak, Haarja maakond. <http://www.puhkaestis.ee/et/kiosk/tallinna-lauluvaljak>. Vaadatud 2/6/2016.

RateYourMusic. Runolaulu (aka Rune singing, Runesang, Runolaul, Regilaul) – Music Genres – Rate your Music. <https://rateyourmusic.com/genre/Runolaulu>. Vaadatud 2/6/2016.

Rojas, Jessica 2015. Ensalada de frutas, la reina de los postres. La Nación. 27/2/2015. http://www.nacion.com/ocio/farandula/reina-postres_0_1472252784.html. Vaadatud 31/5/2016.

Rolek, Barbara 2016. 6 Eastern European Milk Soup Recipes. <http://easteuropeanfood.about.com/od/crossculturalsoups/r/Eastern-European-Milk-Soup-Recipe.htm>. Vaadatud 8/6/2016.

Sonkajärven Eukonkanto. Results – Sonkajärven Eukonkanto Oy. <http://www.eukonkanto.fi/en/Results.html>. Vaadatud 3/6/2016.

Suomi Sanakirja. Kama - Sivistyssanakirja - Suomi Sanakirja. <http://www.suomisanakirja.fi/kama>. Vaadatud 12/6/2016.

Tartu Mill. Kama ajaloost – Tartu Mill. <http://tartumill.ee/et/tooted/kama/kama-ajaloost/> Vaadatud 26/5/2016.

Tico Times'i kaastöötajad (Contributors), 2006. Chorreadas: A-maize-ing Pancakes- The Tico Times. The Tico Times. 23/6/2006. <http://www.ticotimes.net/2006/06/23/chorreadas-a-maize-ing-pancakes>. Vaadatud 1/6/2016.

Tvauri, Andres. CUP-MARKED STONES IN ESTONIA. <https://www.folklore.ee/folklore/vol11/pdf/stones.pdf>. Lk. 113, 115, 120, 125. Vaadatud 2/6/2016.

Tvauri, Andres. Ohvrikiividest. <http://www.folklore.ee/tagused/nr11/kivi.htm>. Vaadatud 2/6/2016

Villalobos, Nuria 2013. The Costa Rican Colorful Oxcart | PocketCultures. Pocket Cultures. 29/3/2013. <http://pocketcultures.com/2013/03/29/the-costa-rican-colorful-oxcart/> Vaadatud 1/6/2016.

Wife Carrying. Wife Carrying and the North American Wife Carrying Championship. <http://www.wife-carrying.org/>. Vaadatud 5/6/2016.

World Music Network 2012. The Music of Finland: New Runes – World Music Network – Guide to New Music. 16/7/2012. <http://www.worldmusic.net/guide/finland-new-runes/>. Vaadatud 2/6/2016.

Ühinenud Rahvaste Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO). Baltic song and dance celebrations - intangible heritage - Culture Sector – UNESCO.

<http://www.unesco.org/culture/ich/en/RL/baltic-song-and-dance-celebrations-00087>.

Vaadatud 12/6/2016.

KAUDVIITED

Eaton, Mary, 1822. Bungay. The Cook and Housekeeper's Dictionary. Leheküljed pole, internetis on üle kantud. <http://www.foodsofengland.co.uk/flummery.htm>. Vaadatud 8/6/2016.

Kosk, Aro. Kiikingu ajalooost α Eesti Kiikingi Liit. <http://www.kiiking.ee/kiiking/kiikingu-ajaloost>. Vaadatud 2/6/2016.

PERCEIVED TYPICAL COSTA RICAN AND ESTONIAN PHENOMENA AND THEIR RELATION TO THE FORMATION OF AN NATIONAL IDENTITY: A SUMMARY

In this current work the main objective will be to carry out a study of identity of relatively small countries through the analysis of their typical elements and these elements' similarity to other countries, especially neighbouring ones.

Estonia and Costa Rica were chosen due to a particular affinity the author feels towards them and also because they are small.

The first chapter will establish similarities between the two as an initial point of comparison.

The second chapter will analyse typical things in Costa Rica and similarities with other countries.

The third chapter will analyse typical things in Estonia and similarities of these with other countries.'

The fourth chapter will compare both countries from several tenets of analysis of identities.

The conclusions of the study are that most of the typical things from both countries were shared not only by one, but by several neighbours and that the amount of typical things with one country increased the more the country identified itself with it. Conversely, the less the country identified itself with another, the smaller the amount of typical things shared.

Estonia and Costa Rica were both found to reject identity with their land neighbours and Estonia was found to strongly identify with Finland.

On a more general scale, it was found that even though typical things are most often than not not typical or unique to a country at all, they still form an important part of a country's striving for a unique identity.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Ayax Rolando Solís Solís

(sünnikuupäev: 04.07.1982)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „näilised tüüpilised Costa Rica ja Eesti nähtused ja nende suhe rahvusliku identiteedi vormistamiseks“ mille juhendaja on Madis Arukask,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 21.06.2016